

sagariam 4. D. eodem, l. omne æs alienum 27. eod. tit. et l. nec quicquam 58.

(2) *Castrense.* Adde l. *cum duobus* 52. §. *idem Papinianus* 8. D. eod. et l. 1. §. 1. cum l. 3. versic. *cum specialiter*, D. eodem.

(3) *Señorio, o jurisdicción.* Bonum et notabile exemplum; et hoc ideò, quia jurisdicción est jus incorporale, et non transit sine cessione: est enim species servitutis, ut tradit Specul. tit. *de caus. posses. et propriet.* §. *sequitur*.

(4) *Compañero.* Qui tenetur hoc facere, ut in l. 3. in princ. D. eodem.

LEY VII.—En que manera deuen ser partidas las ganancias, e los menoscabos, que fizieren los compañeros, quando es fecha la compañía sobre cosa señalada.

Simplemente faziendo algunos omes compañía, diciendo a si: Seamos compañeros; non nombrando, nin señalando, que la fiziesen sobre todas sus cosas, segund diximos en la ley ante desta; estonce se entiende, que deuen partir entre si igualmente (a) todas las cosas que ganaren (1), de aquel menester, o de aquella mercadería que vsaren. Otrósi dezimos, que si fizieren compañía sobre vna cosa (2) señaladamente, assi como sobre vender vino, o paños, o otra cosa semejante; que deuen partir entre si las ganancias que fizieren en el tiempo de la compañía, en la manera que conuiniere (b) quando fizieron el pleyto (c) de la compañía. Mas las otras ganancias que fizieren por otra razón, non las deuen partir entre si, ante deuen ser propias del que las ganare. Otrósi dezimos, que entre si deuen ser comunales los daños, e los menoscabos que les acaescieren, a cada uno por su parte, segund les alcançare de las ganancias (3). Fuera ende, si los daños, e los menoscabos acaesciesen por culpa, o por engaño (4) de alguno de los compañeros; ca estonce, tan solamente a aquel pertenece, e non a los otros. Pero si este, por cuya culpa auino el daño, o el menoscabo, pudiere prouar, que puso y aquella guarda (5), que fiziera si suyas fuesen aquellas cosas (d); estonce por tal culpa non sería tenuto de pechar el menoscabo; ante dezimos, que deue alcançar a cada vno dellos su parte.

(a) Entiéndase, proporcionalmente.

(b) Ley única, tit. 46 del Ord. de Alc.—Ley 1, tit. 4, lib. 10 de la N. R.

(c) Contrato.

(d) Como en el contrato de sociedad la utilidad es de todos, se presta la culpa leve.

LEY VII.—Si simpliciter contrahatur societas sine rerum expressione, lucra dividuntur æqualiter; si verò fiat societas unius negotiationis, debent dividere, sicut simul conuenerunt: alia autem lucra, quæ extra negotiationem quilibet fecerit, non dividuntur. Item sicut communia sunt lucra, sic debent esse et damna: nisi damna consocii culpa deueniant; nisi probet, quod posuit diligentiam, quam potuit. Hoc dicit.

(1) *Que ganaren.* Restrigitur societas simpliciter contracta ad actus quæstuarios, ut hic, et in l. *coiri* 7. D. eod. si tamen non ita simpliciter, ut hic dicitur, esset contracta societas, sed diceretur, *sintus socii in lucris*; tunc quia istud verbum *lucrum* est generale in omnibus lucris, etiam non descendentes, seu provenientes ex quæstu, intelligeretur, ut in l. *sed si adjiciatur* 15. et ibi Gloss. D. eodem: et idem videtur dicendum in tacita societate contracta ex promiscuis actibus in omni communicatione lucrorum; nam tunc non restringeretur ad actus quæstuarios tantum, imò ad omnia lucra, licet essent castrensia, vel quasi, ut in l. *cum duobus* 52. §. 8. D. *pro socio*, et per Bald. in l. *si patruus*, ad finem, C. *commun. utriusque*

judic. ubi et Salic. col. fin. et Socin. consil. 192. vol. 2. col. 4. ipsa tamen capitalia, vel res ex quibus provenerunt dicta lucra, et fructus, non censentur communicata, secundum Salic. ibi, et etiam Alex. consil. 48. vol. 2. intellige tamen, et limita, ut ibi per eos.

(2) *Vna cosa.* Adde l. *cum duobus* 52. §. 5. et 6. D. eod. et idem dic in societate tacita, quæ ex consensu contrahitur; nam si communicaverunt lucra unius negotiationis, illius tantum videtur contracta societas; quia actus nostri voluntarii non extenduntur ultra quam proferuntur, l. fin. C. *ne uxor pro marito*, l. 1. §. *hoc interdicto*, D. *de itin. actuque privat.* Bart. in l. *Tifium*, et *Mevium*, §. *altero*, D. *de administrat. tut.* column. final. et ideò subdit Bart. ibi, quòd si unus emeret fundum suo nomine, non teneretur fundum communicare; sed teneretur communicare pecuniam, si ex negotiatione, in qua tacite est contracta societas, fuisset, l. *si unus* 61. §. 1. D. *pro socio*: quod sine dubio procedit in tacita societate unius negotiationis; si verò esset ex actibus promiscuis conferendo omnia in communi, tunc si unus etiam ab alio proprio nomine emisisset fundum, teneretur illum fundum communicare, secundum Baldum in l. 1. C. *si quis alteri, vel sibi*, et in l. *si ut proponis in fine*, C. *de rei vendic. et in l. cum duobus* 52. §. *si fratres* 6. aliàs incipit *si fratres*, D. *pro socio*, et in l. *cum oportet* 6. in princip. C. *de bonis quæ liber.* probatur in l. *si patruus* 4. ubi notat Bald. C. *commun. utriusque judic.* idem Bald. in l. fin. §. *quatuor*, per illum textum, D. *de legat.* 2. et consuluit Alexand. consil. 49. volum. 1. in 2. dubio, quod est repetitum consil. 57. volum. 4. quod limita, nisi appareat, unum ex dictis sociis emisse suo proprio nomine, sciente alio, vel aliis sociis, et patentibus, quia tunc non teneretur communicare: videntur enim per talem actum tacite recedere à societate, l. *itaque* 64. D. *pro socio*, junct. l. prima, §. *magistrum autem*, D. *de exercitor.* et tenet Bald. in l. *si socius*, D. *si cert. pet.* et Alexand. consil. 157. *discussis, et consideratis*, vol. 5.

(3) *De las ganancias.* Adde suprà eod. l. 3. in fin.

(4) *O por engaño.* Adde l. *cum duobus* 52. §. *venit autem* 1. et §. *damna* 3. D. eodem; et non compensatur damnum illatum à socio ex suo dolo, vel culpa, cum eo, quod lucratum est ex sua diligentia, ut D. eod. l. *non ob eam* 25. damna verò contingunt casu fortuito communicantur inter socios, l. *cum duobus* 52. §. 2. vers. *si in coeunda*, et in §. fin. D. *pro socio*. Sed an credatur libro socii mercatoris super talibus damnis contingentibus in rebus societatis? Videtur, quòd non, imò quòd mercator debeat legitime probare talia damna, argum. l. *secundæ*, et ibi notat Bartolus, et Joannes de Platea, C. *de naufrag.* lib. 11. ubi Bart. notat ex illa lege argumentum, secundum eum mirabile, pro his, qui dant suam pecuniam mercatoribus ad partem lucri, et damni, quòd si mercatores dicant, se sustinuisse damnum furti, rapiæ, incendii, vel similitum, quòd mercator debet fidem facere infra annum; aliàs non audiatur: et etiam Angelus ibi dicit, quòd cum mercator debeat reddere rationem omni anno, argum. l. *neminem* 4. ubi Angel. et Joannes de Platea notant, C. *de susceptor. et archar.* lib. 10. ergò infra annum debet fidem facere de casu: quod tamen ibi Angel. firmare non audeat, nam cum regulariter exceptiones sint perpetuæ, ut in l. *pure* 5. D. *de doli exceptione*, et ista exceptio allegetur ad defensionem mercatoris, poterit probari usque ad sententiam; et ideò dicit servari de consuetudine, quòd apponitur pactum, per quod astringitur mercator casum probare infra certum tempus; quod nota in practica: bene tamen crederem in his, quæ sunt verisimilia, et connexa, et subordinata, credi deberi libro mercatoris, ut notat Baldus in rubrica C. *de fide instrument.* column. 10. versic. *sequitur de scripturis sociorum*, quem vide.

(5) *Aquella guarda.* Adde l. *socius socio* 72. D. eod. et §. fin. *instit. de societate.* et dixi in l. 2. suprà ead. *Partida*.

LEY VIII.—Como las ganancias que vienen de mala parte, non es tenuto aquel que las hizo, de dar parte a sus compañeros.

De furto, o de robo, o de engaño, o de otra manera mala semejante destas, faziendo ganancias algunas los compañeros, non deuen los otros rescibir parte (1). E si acaesciere, que el que assi las ganare, las aduxere a particion con los otros compañeros, si parte rescibieren dellas, e aquel que las gano, fuere despues vencido en juyzio, de guisa que las aya de tornar a aquellos cuyas

fueren; cada vno dellos tenuto es, de tornar (2) aquel su compañero, aquella parte que le cupo de aquellas ganancias, maguer non sopieron, quando las rescibieron, que fueron de mala parte. Mas dezimos, que si los compañeros saben, quando rescibieron parte de la ganancia, que fuera mal ganada; que maguer que aquel que assi la gano, non diesse tanta parte (3) a cada vno dellos, quanta le cabia, que por aquella parte que rescibio el otro, quanta quier sea; que es tenuto cada vno dellos, de ayudarle a pechar, de los bienes de la compañía, todo quanto ouiere a pechar (4) por esta razón: bien assi, como si ouiessem auido sus partes enteramente: e non pechara el que la hizo, mayor parte que ninguno de los otros. E esto es, porque rescibiendo esta parte, consintieron (5), e otorgaron el mal que otro ouiesse fecho.

LEY VIII.—Quod ex furto, vel alio maleficio acquiritur, non communicatur; et si socii ignorantem talem partem lucri accipiant, condemnato acquirenti ad restitutionem, tenentur ejus consocii partes sic receptas restituere; si autem scienter receperunt, tota poena de communi deducitur, etiam si unus plus altero, alter minus de illicito lucro recepit: nec hujusmodi prætextu, qui plus accepit, tenetur aliis. Hoc dicit.

(1) *Parte.* Adde l. *quod autem* 53. cum sequentibus usque ad l. *neque prætermittendum*, D. eodem. Quid tamen si socius non ex maleficio per eum commisso, sed ratione alicujus condemnationis ex maleficio, per alium perpetrato, aliquid consecutus fuisset? an hoc debeat communicare inter socios? Et certè, si socii sunt omnium honorum, communicare teneretur, ut in l. *si societatem universarum* 75. D. eod. et notat Bald. *de capitlan. qui curiam vendidit*, in princ. col. fin. versic. *formatur etiam alia quæstio*. Si verò essent socii in aliqua jurisdictione, et ex tali causa aliquid quæreretur, distinguendum esset, prout distinguit ibi Bald. post Oldral. ubi concludit, quòd si Comes concessit militi in feudum castellaniam cum quarta omnium obventionum, et quidam debuerunt amittere bona, quia offenderunt Comitem, quod castellanus non debet habere quartam de illis bonis: quia illud quod alicui in iudicium propriæ injuriæ debetur, alteri non confertur, l. 2. §. *emancipatis*, D. *de collat. honor.* l. *at ubi* 24. D. *de petit. hæred.* l. *bovem* 45. §. *si quis servum* 5. D. *de adilit. edicto*, ut habeat dominus saltim suæ injuriæ ultionem, cap. 1. §. pen. *quæ fuit prima caus. benef. amit.* Sed si poenæ descenderent ex delictis, non in ipsam Comitem commissis, sed in alio, tales poenæ venientur communicandæ, l. *creditor* 32. in princ. D. *de action. empt.* et latius ibi deducit Bald. quem poteris videre.

(2) *Tenudo es, de tornar.* Adde l. *quod enim* 54. D. eod. Sed cum iste socius, qui furtum, vel violentiam commisit, damnatus sit ex suo dolo, vel delicto, cur datur ei regressus contra socios, cum quibus res furtiva, vel vi acquisita communicata est? Nam videtur obstare l. *si plures tutelam* 58. D. *de admin. tutor.* et quod ibi in gloss. et quod notat Alberic. et Salicet. post Jacob. de Raven. in l. 1. C. *de condict. furt.* et quod habetur in l. *mancipia* 5. C. *de servis fugit.* et ex improbitate sua consequitur actionem contra l. *itaque* 12. §. 1. D. *de furtis*. Potest dici, quòd hoc sit speciale ratione societatis, ne unus ex sociis lucretur cum damno alterius, quia esset contra naturam societatis; et sic est notabilis limitatio ad prædicta: et confert hoc ad quæstionem de marito communicante lucra furto, vel aliàs habita, cum uxore, quòd soluta etiam societate conjugali, si maritus condemnatur ad restitutionem, resarciatur hoc sibi de communi, ut in dict. l. *quod enim* 54. et l. *nec quicquam* 56. et tradit Doctor de Palac. Rub. in sua repet. cap. *per vestras*, in rubr. col. mihi 318. in formis minoribus.

(3) *Tanta parte.* Nota hoc, quia non ita bene explicatur in l. *si igitur* 55. D. eod. à qua ista lex habuit ortum.

(4) *Pechar.* Concordat l. *si igitur* 55. D. eod. et intellige de eo, quod solvit nomine poenæ, ut in dict. l. *si igitur*, et satis videtur de intentione hujus legis, dum dicit: *A pechar*.

(5) *Consintieron.* Aliàs enim non teneretur ad poenam ex maleficio

socii, l. *cum duobus*, 51. §. fin. D. eod. ubi vide; quid si per injuriam judicis condemnatio facta esset.

LEY IX.—Quales pleytos son valederos, o non, que los compañeros ponen entre si, por razon de los bienes que atiendan heredar.

Firmando, o faziendo alguna compañía so tal pleyto (a), que los bienes que entendieren heredar de algund ome, que nombrassen señaladamente, que fuessen comunales entre ellos, onde quier que los heredassen, por ser establecidos por herederos, o de otra guisa; dezimos, que tal pleyto non vale, pues que señalan la persona de aquel cuyos son los bienes. Fuera ende, si fuesse fecho con su plazer (1), e que durasse en esta voluntad fasta su fin: porque podria acaescer, que algunos dellos se trabajarían de muerte deste atal, por cobdicia de partir los bienes suyos entre si. E porende, pleyto (b) de que podria nacer tan grand mal como este, defendemos que non vala. Mas si quando firmassen el pleyto (c) de la compañía, lo fiziessen desta guisa; diziendo que todas las ganancias que les viniessen de qualquier parte, por heredamiento que atiendiesen heredar, non nombrando de quien, o de otra manera, que fuessen comunales a todos; estonce valdria el pleyto, e auria cada vno su parte de tal ganancia.

(a) (b) (c) Contrato.

LEY IX.—Ne detur occasio captandæ mortis alterius, non potest super futura successione certæ personæ societas coiri, nisi de consensu personæ, de cujus hæreditate agitur, si usque ad mortem perseveraverit: possunt tamen socii simpliciter super futuris successioibus contrahere. Hoc dicit.

(1) *Con su plazer.* Adde l. 15. tit. 5. suprà eadem *Partida*, et que ibi dixi, et adde l. 35. tit. 11. infrà eadem *Part.*

LEY X.—Por que razones se desata la compañía, despues que es fecha.

Desatase la compañía en muchas maneras, e primeramente por la muerte natural de alguno de los compañeros: ca maguer sean muchos, desfazese la compañía por la muerte (1) del vno (a). Fuera ende, si quando la firmaron, pusieron pleyto entre si, que maguer muriesse alguno dellos, que los otros fincassen en la compañía (b). Otrósi dezimos, que si alguno de los compañeros fuere desterrado (2) por siempre en alguna ysia, que se desfaze la compañía por tal razón como esta: porque tal desterramiento como este es llamado en latin muerte ciuil (3) (c). E non le dizen assi sin razón, pues nunca el ha de salir de aquel lugar, e pierde por ende todos sus bienes (d). E aun dezimos, que se desfaze la compañía, si alguno de los compañeros es encargado de muchos debdos, que ha a desamparar (4) por ende todos sus bienes (e), a aquellos a quien son obligados, por razón de las debdas. Otrósi dezimos, que se acaba la compañía, muriendose (5), o perdiendose de otra guisa, la cosa por que fue fecha. Esso mismo dezimos, si la cosa sobre que fizieron la compañía, mudasse despues su estado. Esto sería, como si fuesse la cosa atal, de que podrian los omes vsar, sirviendose della, e despues la fiziessen sagrada; como si fuesse casa de morada, e la fiziessen Iglesia; o si fuesse plaça, e fiziessen della cimiterio; o por otra razón semejante destas.

(a) Véase nuestra nota á la L. 4 de este título.
 (c) (d) Hoy no procede esta excepción, porque abolida la perpetuidad de las penas en la pragmática de Carlos III de 12 de marzo de 1774, que es la L. 7, tít. 40, lib. 12 de la N. R., puede asegurarse que en España no se conoce la muerte civil, á la cual acompañaba la pena de confiscación de bienes, que tampoco existe, por hallarse prohibida en el art. 10 de nuestra Constitución política de 1845.

(e) La cesión de bienes que algun socio se viere precisado á hacer en favor de sus deudores, es uno de los motivos por los cuales se acaba la compañía.

LEX X.—Solvitur societas morte naturali consocii, vel civili, ut per exilium perpetuum in insulam, quia ex hoc perduntur bona; et supervenientes non manent consocii, nisi aliud specialiter convenierint. Item cessio bonorum per consocium facta, quia bona creditoribus applicantur. Item per interitum, vel perditionem rei super qua sit societas contracta, vel si efficiatur sacra. Hoc dicit.

(1) Por la muerte. Adde l. *actione* 63. §. *morte* 9. D. eod. et §. *solvitur* 5. *Instit.* eod. tit. et non transit societas in hæredem, l. *verum* 63. §. *in hæredem* 8. D. eod. et l. *furti* 6. §. 6. D. *de his, qui not. infam.* neque valet pactum, ut societas transeat in hæredem, l. 1. et ibi dixi supra eod. undè et si inter socios conventum sit, ut capitale societatis repeteri non possit infra triennium, intelligitur, nisi interim morte alicujus eorum societas sit finita, ut consuluít Anchar. consil. 594. *dubium est in hoc*, et Alex. consil. 54. vol. 2. incipit, *visu instrumento*, licèt in contrarium faciat notabile dictum Specul. tit. *de locato*, §. *nunc aliqua* versic. 143. pro dicto tamen Anchar. et Alex. facit, quod eleganter tradit Joan. Andr. in rubrica *de secund. nupt.* in addition. *ad Specul.* et vide Socin. consil. 5. et consil. 50. vol. 3. et consil. 47. col. pen. ejusd. vol.

Limita tamen, et intellige ista, nisi contracta sit societas sibi, et hæredibus; juramento hinc inde appposito; nam tunc, attento jure Canonico, juramentum facit tenere societatem in personas hæredum, neque vivi poterant contravenire, secundum Joan. Fab. in §. *solvitur*, *Instit.* *de societate*. qui tamen hoc dicit sub verbo forte: allegat capitulum *cum contingat, de jurejur.* et non memini alibi me vidisse hoc. Et crederem hoc dictum Joan. Fab. esse verum, quando simpliciter, non exprimitur personam hæredis, contracta esset societas cum tali juramento, prout loquitur Joan. Fab. Si tamen persona hæredis nominaretur, tunc quia esse restringere libertatem testandi, ut in l. *cum duobus* 52. §. *idem respondit* 9. aliàs incipit *si fratres*, §. *idem respondit*, D. eod. tunc non firmaretur juramento, quia contra bonos mores, ut in regula *non est obligatorium* 58. *de regul. jur.* lib. 6. et notat Bart. et Doctor. in l. *stipulatio hoc modo concepta*, D. *de verb. oblig.* quando verò persona hæredis non exprimitur, cessat ista ratio, de qua in dict. §. *idem respondit*; et licèt sint aliæ etiam rationes prohibendi, ne contrahatur societas cum incerta persona, et quia videtur in societate electa industria personæ, tunc nil mirum, cum hæc non dicantur contra bonos mores, si contra fiat, ut tunc obligentur virtute juramenti.

Secundò limita, nisi testator in testamento præcipere heredi, ut ad certum tempus perseveret in societate, secundum Baldum in l. 4. in principio D. *de condit. institut.* in 2. notabili, qui per illum textum dicit valere præceptum testatoris factum hæredibus, ut ad certum tempus permaneant in societate, et quod tali mandato testatoris est obediendum, et idem tenuit consulendo Decius consil. 441. *præsens consultatio*, col. 1. Si tamen tale præceptum esset factum in favorem hæredum, ab eis remitti posset, si essent majores, ut adducit Oldral. consil. 241. *factum tale est*; minores tamen non possent contravenire, secundum Bart. in l. *filiusfamilias*, §. *Divi*, col. 1. D. *de legat.* 1.

Tertio limita, nisi post mortem defuncti hæres cum sociis continuaret societatem, quia videretur tunc renovata cum eo, secundum Baldum in l. *mandatum, tertio oppo. C. mandati*, ubi dicit, quod si filius, mortuo patre, cum socio eidem institutoribus utatur, sicut prius, intelligatur renovata societas, etiam si filius esset pupillus tutorem habens, qui ista faciat, seu cuius patientia in hoc interveniat, per id, quod habetur in l. *si quis mancipiis* 17. §. *si impubes* 2. D. *de institut.* et idem voluit Bald. in l. *si patruus*, column. 5. vers. *aut continuat negotium solutum*, C. *commun. utriusque jud.* et in

addition. ad Bart. in tract. *de duobus fratribus*, Decius consil. 253 et dict. consil. 441. Doct. noster de Palac. Rub. in repet. cap. *per vestras*, in rubr. *de donat. inter vir. et uxor.* col. 508. ubi infert ex his dictis Baldi ad quæstionem, si matrimonio soluto morte unius conjugum, alter remaneat in communi bonis, quod lucra quæsitâ dividi debeant inter eum, et hæredes defuncti: vide ibi per eum. Et adverte, quod finita societate, hæres tenetur lucra, quæ habuit ex rebus, quæ manserunt in societate communicare sociis, l. *actione* 64. §. *si in rem certam* 2. et l. *et acti* 56. D. eod. licèt ad interesse talis lucri non teneatur, quamvis uteretur cum eo in suis negotiationibus, ut habetur D. eod. l. *soctum, qui in eo* 60. in princip. et ibi Gloss. et tradit Alexand. consil. 132. vol. 5. *perlectis, et ponderatis*, col. 4. vide per Alber. in dict. l. *socium, qui in eo*. Quarto limita istam legem per text. in dict. l. *actione* 65. §. *item si alicujus* 10. versic. *quod si integris omnibus*, D. eod. et ibi vide Bald. ponentem pulchrum casum, qui legit illum §. ad fin. §. *renuntiare ejusdem leg.*

(2) *Desterrado*. Sive enim major, sivi media capituli diminió interveniat, solvitur societas, ut in l. *verum* 65. §. fin. D. eod. et l. *actione* 65. §. *publicatione* 12. eod. tit. et in dict. §. *solvitur* 5. *Instit.* eodem.

(3) *Muerte civil.* Habetur namque deportatus pro mortuo quoad plura, ut dicit Gloss. in dict. §. *publicatione*, vide quæ dixi in l. 2. tit. 18. *Partita* 4.

(4) *Desamparar.* Adde §. *item si quis ex sociis* 8. *Instit. de societate*, et l. 4. §. 1. D. eod.

(5) *Muriendose.* Adde l. *si id quod* 58. in princip. et §. *item Celsus* 1. D. eod. et Azon. C. eod. in summa, versic. *solvitur*, et in princ. 4. col. Sed quid, si unus ponit in societate pecuniam, alius operam, et industriam, et perditur capitale, et perinde societas dissolvitur, ut hic dicit? an ponens operam, teneatur ad dimidiam capitalis, et sic, an tale damnum debeat communicari inter socios? Quæstio est valde dubia, et in ea est opinionum varietas; nam Gloss. in l. *si non fuerint*, §. 1. super verbo *solutus*, et in l. 1. C. *pro socio*, tenet, tale periculum non esse communicandum; imò quòd totum capitale perit immittenti: et idem tenuit Odofred. relatus ab Alberic. in dict. l. 1. et etiam Rofredus, quando pecunia non esset communicata tempore societatis; et ut ibi refert Albericus: opinionem etiam Gloss. tenent Bart. Ang. Paul. de Castr. in dict. l. 1. et opinionem Gloss. dicit communiter approbari, Doctor de Palac. Rub. in repetit. cap. *per vestras* super text. col. mihi 500. *in formis minoribus*; et ratio Gloss. et tenentium cum ea est, quòd quatenus quis lucrum sentit, eatenus de damno participare debet, l. *secundum naturam* 10. D. *de reg. jur.* l. *manifestissimi* 22. §. *sed cum in secundam* 5. C. *de furtis*; sed operam ponens nihil de capitali lucratur, ut communiter Doctor. tenent in dict. l. 1. dicentes, hoc esse de jure contra Gloss. ibi, etiam cessante consuetudine; igitur nullum damnum sentire debet. Jacob. de Raven. Richar. Oldra. et etiam Salic. in dict. l. 1. indistinctè tenent, periculum amissæ pecuniæ fore commune, per l. *cum duobus* 52. §. *quidam sagariam* 4. et dict. l. *si id quod* 58. §. *item Celsus*, D. eod. et si dicatur, quòd illæ leges loquuntur, quando uterque ponit pecuniam in societate, dici potest, quòd non est dare rationem diversitatis, sive ambo ponant pecuniam, sive unus pecuniam, alter operam, cum opera correspondeat pecuniæ, ut in §. *de illa* 2. *Instit. de societate*, et in dict. l. *si non fuerint* 29. §. 1. et secundum hanc opinionem consuluit Alexand. consil. 151. vol. 5. incipit, *si quis verax*. Petrus verò, quem sequitur Cin. in dict. l. 1. distinguit, an pecunia statim perempta est, ante quam alius præbeat operam, et tunc damnum debeat communicari, ne contractus claudicet, l. *si id quod* 7. D. *de rescind. vend.* aut perit post operas exhibitas, et tunc damnum sit solum immittenti, et isto casu procedat opinio Gloss. et istam opinionem dicit esse æquam Alberic. in dict. l. 1. post Cin. et sic videtur in ea residere; sed istam distinctionem Petri reprobat Salic. in dict. l. 1. et Alex. etiam dicit, hanc æquitatem non fulcire lege scripta, in prædicto consilio.

Ego vero in ista quæstione dicerem, quod si de hoc esset consuetudo regionis inter mercatores, illa esset servanda, et secundum illam videtur contracta societas, argum. l. *quod si nolit* 51. §. *quia assidua* 20. D. *de ædilit. edict.* et in authent. *de fidejussor.* §. fin. Bald. in dict. l. 1. versic. 5. *quæro* in fin. idem si fieret expressim pactum de hoc, scilicet, quod pro ea parte, pro qua ponens operas sustinet lucrum, pro eadem sustineat damnum capitalis; cum ea sit natura societatis, ut lucra, et damna sint communia, ut in dict. l. si

non fuerint, et sup. eod. l. 5. neque obstat, si dicatur, quod satis est, quod perdit operas; nam dicendum est, quod inter damna societatis non consideratur amissio operarum, sed capitalis, et illarum amissio damno non adscribitur: si enim capitale remanet salvum, et alter operas amissit, nihil sibi regulariter resarcitur, ut patet ex notatis in dicta l. 1. et ex notatis per Bald. in l. *si patruus*, col. fin. C. *commun. utriusque judic.* ubi dicit, quod si perdatur opera posita in societate, nihil perditur, quod non sit communi uni, et alteri; quia talis opera est irrepetibilis, l. *si non sortem* 26. §. *libertus* 12. D. *de condit. indeb.* et quia opera videtur æquiparari interusurio pecuniæ; undè si unus perdidit operas, alter interusurium pecuniæ, non fit hinc inde contributio: et quod tale pactum valet, tenet Gloss. in cap. *plerique*, 14. quæst. 5. et videtur velle Abb. in cap. *naviganti*, col. 2. *de usur.* Doctor. et Palac. Rub. ubi supra col. 500. Et istud procedit sine dubio, quando ipsum capitale in fine societatis esset dividendum inter socios; nam aliàs, si totum capitale in fine societatis deberet esse solius immittenti, tunc videtur tale pactum non valere, imò est injustum: quia sicut dicitur tale pactum esse iniquum, quando ponens operas paciscitur, ut sustineat damnum totius capitalis, ut dixit Gloss. in dict. cap. *plerique*, et Bald. in dict. l. 1. quæst. 9. Abb. et alii in dict. cap. *naviganti*; igitur idem est dicendum, si paciscatur super damno dimidiæ capitalis, l. *quæ de tota* 76. D. *de retvendicat.* Præterea cum ex tali pacto pro parte pecuniæ non sustineat periculum ponens pecuniam, injustum est, ut percipiat pro illa parte lucrum, pro qua non subit periculum, ut est de mente S. Thomæ in 2. 2. quæst. 78. art. 2. ubi dicit, quod licèt pacisci, et sperari de lucro, in contractu societatis, quia ille qui pecuniam immittit, retinet apud se dominium pecuniæ, et subit periculum ipsius pecuniæ; ideo decet, ut lucrum etiam capiat: et hujus sententiæ est etiam Sanctus Bernardinus in suo sermone 59. art. 3. cap. 2. versic. *secundus casus*, et Sylvester in summa, in parte *societas*, 2. versic. 7. *quæritur*, circa finem. Socin. etiam consil. 263. in 1. volum. incipit *præsentis consultationis investigatio*, in secunda difficultate plenè examinat istum articulum, et tandem concludit, quod simpliciter dicere, quod valet pactum, ut damnum capitalis sit commune, item simpliciter dicere, quod non valet, esset falsissimum; sed judicandum esset in hoc, utrum industria, et opera non esset minoris æstimationis, quam capitale positum ab altero socio, ut tunc tale pactum esset injustum, et non valeret; si verò esset minoris, et pars lucri non esset minoris æstimationis arbitrio boni viri, quam suscepti periculi, tunc valeret; et fundat hoc ex dict. l. *si non fuerit*, §. 1. et dicit §. *de illa*, *Instit. de societate*. facit etiam l. 4. supra eod. et hoc etiam mihi placet, cum jura semper considerent æqualitatem inter socios, et pro ea parte quis lucrum sentiat, pro qua et subest periculum, ut voluit Gloss. communiter approbata in dict. cap. *plerique*, 14. quæst. 5. Et per prædicta videtur, quòd possit attentari, quod quando mulier dedit in dotem viro pecuniam, vel alias res æstimatas ea æstimatione, quæ transfert periculum in virum, quòd non possit petere lucra quæsitâ, constante matrimonio, pro dimidia: quia cum non subeat periculum capitalis in societate conjugali, non debet percipere lucrum. Sed contrarium videtur verius, ex quo per legem, et consuetudinem Regni hæc lucra communicantur; et in dote æstimata non potest dici, quòd insit mutuum representatum, vel aliàs, sed datur ob onera matrimonii; neque intentio est lucrandi saltem principaliter, et ita servatur in practica; et quia etiam uxori, quæ nihil habuit in dote, communicantur talia lucra, et sic, licèt nullum capitalis sustineat damnum: et ita servatur in practica, quidquid aliàs esset de jure, ut testatur Roderic. Suarez in repet. l. 1. tit. *de las ganancias*, lib. 3. *Foro Leg.*

Si verò neque in hoc esset consuetudo aliqua, vel pactum, sed simpliciter fuit contracta societas, et unus posuit pecuniam, alter operam, sed capitale fuit à principio ex pacto communicatum effectualiter, ita quòd finita societate communiter dividatur; tunc planè procedit, quòd si perdatur capitale, damnum communicetur, quia cum esset commune perit utrique: si verò totum dominium pecuniæ reservatum est penes immittentem, prout est in dubio, secundum communem opinionem Doctor. reprobat Gloss. in dict. l. 1. tunc capitale perit immittenti, et sic procedit opinio Gloss. communiter approbata in dict. l. 1. Quod tamen limitat Socinus in dict. consil. col. 5. nisi societas fuisset causa peremptionis, ut quia pecunia aliàs non periisset, si societas non fuisset contracta: allegat l. *si id quod* 58. §. *item Celsus* 1. D. eod. et quia etiam, quando res propria unius

ex sociis perit occasione societatis, perit societati, allegat dict. l. *cum duobus* 52. §. *quidam sagariam* 4. D. eod. et l. *secundum Julianum* 61. eod. tit. Et si talis limitatio Socini est vera, esset fere destruerere opinionem communem, quòd capitale perit immittenti, et non conferat, qui ponit operam: nam semper diceretur periisse occasione societatis, quia si in arca habuerat, non periisset: et in effectu est dicere contra ea, quæ suprâ conclusa sunt, quòd ut justum sit lucrum, capitale debeat esse periculo immittenti: undè reputo istam limitationem Socini esse falsam, et ad §. *item Celsus*, quem ipse allegat, responderetur, quòd ibi pecunia non erat unius tantum, sed utriusque, jam in communi collata: et ad §. *quidam sagariam*, et l. *secundum Julianum*, dic, quòd non concludit hoc: quia aliud est perdere res proprias unius ex sociis occasione societatis, aliud est perdere capitale destinatum, seu immissum in societate: nam primo casu damnum contingit extra res societatis, secundo verò in ipso capitali societatis, quod debet perire immittenti, ut justificetur lucrum; undè limitatio Socini non probatur per leges, quas allegat: neque dict. §. *quidam sagariam* deberet intelligi in omnibus rebus propriis unius ex sociis, quas perdidisset occasione exercitii societatis; sed de illis tantum, quas habuit necesse secum ferre ratione societatis, et quas ipse aliàs non tulisset, ut clare cantat ille §. Si vero uterque ponit pecuniam, et operam, tunc quia censetur pecunia communicata, argum. ll. 1. et 2. D. eodem, sine dubio damnum erit commune; et in hoc, ut et dicit Socinus, nullus Doctorum dubitat: quod intelligerem, quando concurrat æqualitas, tam in capitalibus, quam etiam in operis; nam si esset inæqualitas, recurrendum esset ad ea, quæ suprâ dixi, quando unus ponit pecuniam, alius verò operam, et ad considerationes, quas ponit in hoc Socinus in dict. consil. *in prima*, et *secunda difficultate*: et ita in prædictis videtur mihi concludendum in hac materia, quæ est multum dubia; et variè Doctores loquuntur, quicquid aliter voluerit Bald. consil. suo 493. vol. 4. incipit *multiloquum semper displicuit*, etc. qui non advertit ad prædictas considerationes Theologorum, et quas tradit Socinus in dict. consil. sed simpliciter pertransit. Et contra opinionem, quam tenuit in dict. l. 1. unum tamen singulariter nota, quod ipse dicit in præallegato consil. quòd dissoluta societate, potest peti executio pro capitali ab ipso, qui illud posuit, non obstante, quod non sit liquidatum, an intervenerit in eo damnum, vel non sit liquidatum, an intervenerit in eo damnum, vel non, neque positus sit calculus, neque visæ fuerint rationes; et si reus exicipiat de amissione per casum, vel sine culpa, hoc probet intra terminum statutum: quod tu multum nota ad leges Regni præcipientes exequi instrumenta tabellionum.

LEY XI.—Como se puede ome partir de la compañía, non se pagando de sus compañeros.

Buena es la compañía entre los omes, mientras cada vno de los compañeros han voluntad de fincar en ella. Mas quando alguno de los compañeros non se pagasse della, puedela desamparar (1), si quisiere, diziendo assi a sus compañeros: Fasta agora me pague de auer compañía con vosco (2), mas de aqui adelante non quiero ser vuestro compañero; e non lo pueden embargar los otros, que lo non faga. Pero si este atal se partiessè de la compañía, ante que sea acabado el fecho sobre que la fizieron, o ante que sea acabado el tiempo en que auia a durar; estonce tenudo seria de pechar a los otros (3) compañeros todo el daño, e el menoscabo que les viniessè por esta razon. Fuera ende, si quando firmaron la compañía, fizieron pleyto (4) (a) entre si, que el que se non pagasse della, que la pudiesse desamparar, cada que quisiesse, ante del tiempo sobredicho, o despues (b).

(a) Convenio.

(b) Ley única, tít. 16 del Ord. de Alc.—L. 1, tít. 1, lib. 10 de la N. R.